

Interpret a publikum v kontexte esteticko-recepčnej skúsenosti na začiatku 21. storočia

Zuzana Berešová

Resume

Essay deals with the current situation of a classical music perception. The author describes a relationship between an artist and a potential listener, who speculates about music on the basis of his own aesthetic and perceptual experience. The paper brings the first results of the research that was obtained with younger generations.

Key words

Artist. Listener. Audience. Young generation. Classical music. Chamber concert. Contact.

Úvod

Slovo **Interpretácia** pochádza z latinského *interpretare* a znamená výklad nejakej veci či problému. Zároveň poukazuje i na moment istého sprostredkovania. Harvardský stručný slovník hudby a hudobníkov definuje interpretáciu ako myšlienku prostredníctvom ktorej jednotliví interpreti prispievajú k unikátnej realizácii diela¹.

Interpret - z latinského *interpretes* je teda vykladač, sprostredkovateľ, človek vytvárajúci interpretáciu. Interpretácia je slovo špecificky využívané v komunikácii o hudbe, kde je výklad zásadný pre celkové porozumenie diela. V novšej hudobnej publicistike sa slovo interpretácia vzťahuje na akt rozozvučanie hudby. Slovom interpret sa rozumie bezprostredný nositeľ danej aktivity, ktorý toto rozozvučanie vytvára, teda inštrumentalista alebo vokalista².

Publikum je najjednoduchšie možno definovať ako „tých, čo niekomu načúvajú.“ Teda prijímajú počutím. Podľa internetového slovníka ABZ.cz je publikum skupina ľudí, ktorá sa zúčastňuje nejakého predstavenia. Slovník českej hudobnej kultúry poukazuje na „počúvanie“ ako na definovanú činnosť hudobného publiku. Vo svojom výklade sa opiera o funkciu zvukovej komunikácie ako označenia rozmanitých foriem zámerného príjmu znejúcich prejavov. Zámerným príjomom je počúvanie hudby a v širšom význame

¹ RANDEL, Don Michael.: The Harvard Concise Dictionary of Music and Musicians, Cambridge, Massachusetts, and London, England 1999, The Belknap Press of Harvard University Press, str. 323

² FUKAČ, Jiří. – VYSLOUŽIL, Jiří. – MACEK, Petr.: Slovník české hudební kultury, Praha 1997, Editio Supraphon Praha, str. 382.

synonymum výrazu recepcie hudby. Počúvaním sa myslí recepčná aktivita poslucháča hudby, to jest hudobného publiku³.

Kontakt interpreta s publikom (v singulári povedané s poslucháčom) vytvára vzťah dvoch veličín, ktoré korelujú navzájom medzi sebou. Ak jedna veličina podáva, druhá ju musí prijať už iba z jasnej definície. Existencia jednej podmieňuje druhú. Ak interpret nepodáva, publikum nemá čo prijímať. Preto interpret bez publiká stráca svoj význam a naopak. Priamy kontakt nám ponúka koncert ako základné miesto stretnutia. Tam sa nachádza prostredie, ktoré podnecuje k vzájomnému ovplyvňovaniu interpreta a publiká. Roger Scruton vo svojej publikácii Hudobná estetika označuje zvuk ako čistú udalosť, ktorú sice niekto alebo niečo vydáva, ale pri počutí má poslucháč pred sebou iba zvuk⁴. Pomenovala som dva základne spôsoby zdieľania: priamy kontakt a nepriamy kontakt.

Priamy kontakt nastane pri spoločnom zúčastnení interpreta a publika v jednej miestnosti kde zvuk sa stáva spoločným prvkom vnímania. Nepriamy kontakt nastáva pri absencii priameho kontaktu interpreta s publikom, tj. poslucháč počúvajúci nahrávku. Rozdiel medzi priamym a nepriamym kontaktom je najmä v tom, že prvý proces je rozpracovaný projekt, ktorý počas

³ FUKAČ, Jiří. – VYSLOUŽIL, Jiří. – MACEK, Petr.: Slovník české hudební kultury, Praha 1997, Editio Supraphon Praha, str. 718.

⁴ SCRUTON, Roger.: Hudobná estetika, Bratislava 2008, Hudobné centrum, str. 30

svojho trvania má stále možnosť premeny konečného výsledku a druhý proces je už uzavretý dokončený projekt s nemeniacim sa výsledkom.

Obidva kontakty sú nesmierne dôležité pri vytváraní esteticko-recepčných skúseností. Podrobne sa nimi budem zaoberať vo svojom výskume, ktorý súvisí s mojou dizertačnou prácou.

Prvé výsledky výskumu vzťahu interpreta s publikom

Za posledné tri roky som ako interpret Československého komorného dua s huslistom Pavlom Burdychom odohrala takmer 150 koncertov v Nemecku, Rakúsku, Českej republike, u nás na Slovensku, deväť koncertov v ďalších európskych metropolách – v Ríme, Paríži, Viedni, Lisabone, Bukurešti, Sofii, Aténach, Budapešti a Belehrade a päť koncertov v mestách Južnej Kórei, vrátanie Soulu.

Československé komorné duo sa zameriava najmä na hudbu 19. a 20. storočia. Skladby zo súčasnej hudby si starostlivo vyberáme. V našom repertoári dávame prednosť veľkým sonátorovým formám, ale neopomíname sa venovať aj drobným dielam majstrov. Miestom predvedenia týchto skladieb je večerný koncert, ktorý je väčšinou prístupný širokej verejnosti.

Kategóriou výchovných koncertov sa zatial nezaoberáme. Zdôrazňujem to najmä preto, lebo naše koncertovanie sa netýka podujatí, ktoré sú priamo sprostredkovane pre určitú vopred vybratú spoločnosť, napríklad vymenovaný výchovný koncert je súčasťou školského vzdelávacieho systému. Ja mám na zreteli koncert, ktorý si poslucháči vyberajú v rámci svojich voľno-časových aktivít. Takéto využitie priestoru voľného času je pre mňa veľmi dôležitý faktor, pretože sa stáva akýmsi pokračovaním dobre zvládnutej hudobnej výchovy.

Pri týchto príležitostiach som sa zamerala aj na vekovú štruktúru publika. Je alarmujúce, že pri rozdelení na vekom mladé (žiaci a študenti základných, stredných a vysokých škôl), stredné (ľudia v pracovno-produktívnom veku) a staršie publikum (dôchodcovia), nám prvé dve skupiny ľudí, tzn. mladá a stredná generácia chýbajú. Tento problém je najmarkantnejší na Slovensku a v Českej Republike. Absencia prvej skupiny – mladého publika, je zreteľná aj v Rakúsku a Nemecku. Táto absencia sa netýka Južnej Kórei, kde mladá a stredná generácia tvorí väčšinu publika.

Tento úvod je cesta hľadania spoločného kontaktu interpreta s publikom. Keďže som vo svojom výskume na úplnom začiatku nedovolím si robiť žiadne definitívne závery.

Na probléme absencie dvoch generácií na koncertoch má však zrejme veľký svoj podiel nesprávne nastavená výučba, respektíve nedodržovanie študijného programu predmetov, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou hudobného vzdelávania. Ako pedagóg piatym rokom zapojený do výchovno-vzdelávacieho procesu na Základných uměleckých školách v Českej Republike a po troch rokoch strávených na konzervatóriách v Bratislave a Kroměříži môžem

konštatovať, že v náplni školského vzdelávacieho programu je zahrnutá výchova k návštive koncertov, ale nekladie sa na ňu veľký doraz. Čest' výnimkám ktoré osobne poznám. ZUŠ v Dolnom Kubíne mala za éry pána riaditeľa Vajduláka vypracovaný cielený plán dochádzky detí na koncerty končiaci sa odmenou v podobe návštevy prestížneho koncertu vo Viedni.

Jedna z mojich priorít v rámci doktorandského štúdia je spísat' predmety hudobnej, estetickej a umenovednej výchovy, ktoré môžu mať v náplni čiastkový vplyv na túto problematiku, a apelovať na dôsledné a systematické využívanie tejto možnosti, ktorá zásadným spôsobom predurčuje budúci vzťah človeka k hudbe a ku všetkému, čo s ňou súvisí.

Svoj výskum som začala štruktúrovanými rozhovormi s mladými ľuďmi, s ktorými sa stretávam pri cestách na naše koncerty, ale nepatria do kategórie návštevníkov koncertu.

Moje doteraz nazbierané odpovede sú pre mňa ako interpreta i pedagóga zdrvujúce. Podľa väčšiny odpovedí robíme niečo, čo si opýtaní jedinci absolútne nevedia predstaviť. Je to priebežný výskum, takže ponúkam prierez často sa opakujúcimi odpovedami vysokoškolsky vzdelaných alebo vysokú školu študujúcich na neumeleckých školách. Tretina z nich boli absolventmi základnej umeleckej školy. Moje otázky sú úzko zamerané na ich vzťah ku komornej hudbe, k návštevám koncertov malých komorných súborov (2- 9 členov), na ich predstavy čo sa na týchto podujatiach odohráva a akým spôsobom si vyhľadávajú informácie o konaní koncertov. Polovica odpovedí bola štylizovaná do formy doplňujúcich otázok nakoľko im chýbala konkrétna predstava.

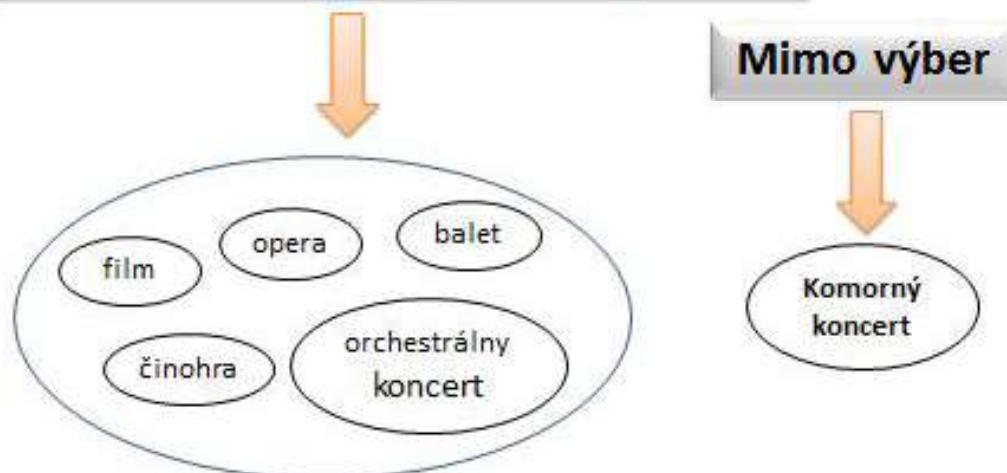
Komorné duo? Čo tým myslíte? Komorná hudba? Čo do nej spadá? Neviem si vás predstaviť kde vlastne hráte a pre koho hráte? Kde sa odohrávajú tieto koncerty? To ste niečo ako menší orchester? Neviem, kde mám hľadať tento typ koncertu. Ak si vyberám kultúrne podujatie napadne ma divadlo, kino... Možnosť navštíviť komorný koncert ma nikdy nenapadne. Neviem, kde ho mám hľadať.

Opýtaní jedinci si iba matne vybavujú výchovné koncerty z čias svojej základnej školy často nie s pozitívou skúsenosťou. Po opustení školských lavíc ich ani nenapadne možnosť navštíviť v rámci svojich voľno-časových aktivít komorný koncert ani si ho nevedia zaradiť do nejakého priestoru a nájst' správne slová pre vyjadrenie možného miesta konania koncertu. Napriek tomu, že v súčasnosti výbornou schopnosťou orientovať sa v ponukách rôznych podujatí v internetových databázach si nevedia nájst' informácie. Tieto najčastejšie odpovede vrhajú hlboký tieň na akúkoľvek predstavu o komornom koncerte.

Aby sa mohol stretnúť jedinec poslucháč s jedincom interpretom, musí si nájst' v množine možností kultúrnych aktivít, v ktorej je komorný koncert začlenený. Len nie je vôbec integrovaný v užšom výbere poslucháča. Ešte raz zdôrazňujem, že sa nezaoberám spôsobom interakcie, kde je koncert sprostredkovaný tretou osobou pre uzavretú spoločnosť (výchovný koncert).

Možnosti kultúrných zážitkov v rámci voľnočasových aktivít

Potencionálny výber jedinca - publika

Literatúra

RANDEL, Don Michael.: The Harvard Concise Dictionary of Music and Musicians, Cambridge, Massachusetts, and London, England 1999, The Belknap Press of Harvard University Press, str. 323, ISBN 0-674-00084-6

FUKAČ, Jiří. – VYSLOUŽIL, Jiří. – MACEK, Petr.: Slovník české hudební kultury, Praha 1997, Editio Supraphon Praha, str. 382, ISBN 80-7058-462-9

FUKAČ, Jiří. – VYSLOUŽIL, Jiří. – MACEK, Petr.: Slovník české hudební kultury, Praha 1997, Editio Supraphon Praha, str. 718, ISBN 80-7058-462-9

SCRUTON, Roger.: Hudobná estetika, Bratislava 2008, Hudobné centrum, str. 30, ISBN 978-80-89427-11-6

MgA. Zuzana Berešová

Univerzita Palackého v Olomouci,
Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy,
Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc
školiteľ: prof. Mgr. art. Irena Medňanská, PhD.
e-mail: zberes@seznam.cz